

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР
КОДЕКСУ
АДМІНІСТРАТИВНОГО
СУДОЧИНСТВА
УКРАЇНИ

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, заслуженого юриста України
Журавльова Дмитра Володимировича*

СТАНОМ НА 22 КВІТНЯ 2020 РОКУ

Київ
ВД «Професіонал»
2020

Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства Н 34 України. [текст] / За заг. ред. Журавльова Д. В. – Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2020. – 432 с.

ISBN 978-966-370-355-8

У цьому науково-практичному коментарі подано постатейний аналіз чинної редакції Кодексу адміністративного судочинства України з урахуванням змін і доповнень, внесених до нього станом на квітень 2020 року.

Детально розглянуто усі 8 розділів коментованого Кодексу, особливу увагу приділено аналізу положень, присвячених новелам апеляційного і касаційного провадження в адміністративних справах та підставам і порядку перегляду судових рішень Верховним Судом України, виходячи з нової системи судоустрою України. Додаються тексти і витяги з текстів нормативно-правових актів з питань організації адміністративного судочинства, широко аналізується судова практика щодо застосування окремих положень КАСУ.

Мета коментаря – дати чітке системне уявлення про адміністративний юрисдикційний процес як врегульовану нормами адміністративного процесуального права діяльність суду, що здійснюється в установленому законом порядку та визначається системою взаємопов'язаних адміністративних процесуальних прав, обов'язків і адміністративних процесуальних дій суду та учасників процесу з їх реалізації.

Видання розраховано на суддів та працівників суду, адвокатів та інших практикуючих юристів, студентів, аспірантів і викладачів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться питаннями організації і вирішення судами справ в порядку адміністративного судочинства.

УДК 351.87(477)

ISBN 978-966-370-355-8

© Видавничий дім «Професіонал», 2020.

Авторський колектив

Бабенко Костянтин Анатолійович — доктор юридичних наук, професор, суддя Київського апеляційного адміністративного суду;

Бортняк Катерина Василівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного та міжнародного права Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Василенко Віктор Михайлович — кандидат юридичних наук, доцент, заступник декана факультету № 5 Харківського національного університету внутрішніх справ;

Галабурда Надія Анатоліївна — кандидат юридичних наук, доцент, заступник завідувача кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля;

Галуцько Валентин Васильович — доктор юридичних наук, професор, директор Науково-дослідного Інституту Публічного права;

Гаруст Юрій Віталійович — доктор юридичних наук, заступник директора Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету;

Глуханчук Олег Васильович — кандидат юридичних наук, суддя Одеського окружного адміністративного суду;

Гречанюк Сергій Костянтинович — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Тернопільського національного економічного університету;

Діордіца Ігор Володимирович — доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри приватного та публічного права Київського національного університету технологій та дизайну;

Дрозд Олексій Юрійович — доктор юридичних наук, доцент, начальник відділу докторантури і ад'юнктури Національної академії внутрішніх справ України;

Журавель Ярослав Володимирович — декан юридичного факультету, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Академії праці, соціальних відносин і туризму;

Журавльов Дмитро Володимирович — доктор юридичних наук, доцент, Перший заступник директора Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України, заслужений юрист України, голова науково-експертної ради при Підкомітеті з питань запобігання та протидії політичній корупції Верховної Ради України;

Ляшко Олександр Олександрович — кандидат юридичних наук, директор навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

Калайнов Дмитро Петрович — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ;

Книш Сергій Володимирович — кандидат юридичних наук, адвокат, начальник юридичного відділу СНУ імені Лесі Українки;

Короєд Сергій Олександрович — доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільного права і процесу Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького;

Крупнова Любов Василівна — доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя юридичного факультету Міжнародного економіко-гуманітарного університету ім. академіка С. Дем'янчука, адвокат, заступник Голови Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури;

Куліш Анатолій Миколайович — заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету;

Лошицький Михайло Васильович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права та процесу Національної академії внутрішніх справ України;

Макарова Тетяна Петрівна — викладач кафедри права, керівник юридичної клініки Університету імені Альфреда Нобеля, адвокат;

Макушев Петро Васильович — доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Дніпровського гуманітарного університету;

Мех Юлія Володимирівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Муляр Галина Володимирівна — кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Академії праці, соціальних відносин і туризму;

Петров Сергій Євгенович — кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративної діяльності Національної академії внутрішніх справ;

Петков Валерій Петрович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, професор кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля;

Прилипка Сергій Миколайович — доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Національної академії правових наук України, член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

Прудивус Олег Васильович — кандидат юридичних наук, доцент Голова Запорізького окружного адміністративного суду;

Скрипник Володимир Леонідович — кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри галузевих юридичних наук Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського;

Соболь Євген Юрійович — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права факультету історії та права Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В. Винниченка;

Сопілко Ірина Миколаївна — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, декан Юридичного факультету Національного авіаційного університету;

Соф'їн Михайло Ігорович — кандидат юридичних наук, радник Київського міського голови з питань протидії корупції;

Стародубов Ігор Вадимович — кандидат юридичних наук, судовий експерт, патентний повірений, директор Центру судової експертизи та експертних досліджень ДП «Інформаційні судові системи» Державної судової адміністрації;

Суббот Анатолій Іванович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри європейського та міжнародного права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова;

Теличко Оксана Анатоліївна — кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри правового регулювання економіки Криворізького економічного інституту Державного вищого навчального закладу «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»;

Теремецький Владислав Іванович — доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України, професор кафедри цивільного права і процесу Тернопільського національного економічного університету;

Ховпун Олексій Сергійович — кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Академії праці, соціальних відносин і туризму;

Христинченко Надія Петрівна — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань Тернопільського національного економічного університету;

Чижмарь Катерина Іванівна — доктор юридичних наук, заслужений юрист України, Директор Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України;

Чубенко Антон Григорович — доктор юридичних наук, професор, директор Академії фінансового моніторингу.

ВСТУП

Кодекс адміністративного судочинства України в редакції Закону України від 3 жовтня 2017 року № 2147–VIII «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», що уособлює цілий етап втілення судової реформи в державі, хоча і викликав неоднозначну оцінку науковців та правників-практиків, а також суддів, але негативних відгуків йому перепаало найменше серед інших кодексів.

Як й все кардинально нове, що розроблене та прийняте у стислі строки, новий КАС вже зараз заклав необхідний базис для внесення змін і доповнень для доопрацювання нормативного акту в цілому. Власне, ці зміни не забарилися і вже Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів» від 07.12.2017 № 2234-VIII до цього Кодексу були внесені зміни, що набувають чинності з січня 2018 року.

Але не можна не визнати, що можливо через особливості самого адміністративного судочинства, приписи та філософія нового процесуального підходу, які ж до того і ще мають універсальний для всіх процесуальних кодексів характер, найбільш органічно виглядають саме у КАС.

Можна погоджуватися або не погоджуватися з окремими положеннями новітнього КАС, можна їх критикувати, але потрібно визнати відповідність поданого акту нормам Конституції України, Рекомендаціям Комітету Міністрів Ради Європи, нормам міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та Стратегії реформування судоустрою, судочинства й суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, схваленій Указом Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015.

Таким чином, враховуючи об'єктивну правову реальність і, відповідно, нагальну необхідність у таких змінах, можна вважати прийняття нового КАС рухом уперед. А вже його практичне застосування покаже чи були праві автори законопроекту, чи навпаки, їх нинішні опоненти.

Враховуючи нову редакцію Кодексу, реформування судової системи у цілому, вважаємо за доцільне при коментуванні статей не посилатися на матеріали ВАСУ та ВСУ, що мали місце до набуття чинності цим Кодексом. Напрацювання судової практики і узагальнення її в сенсі наявних новацій ще попереду, а тому й будуть враховані у наступних редакціях і коментарях в порядку їх надходження.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	8
Глава 1. Основні положення.....	8
Стаття 1. Призначення Кодексу адміністративного судочинства України.....	8
Стаття 2. Завдання та основні засади адміністративного судочинства.....	9
Стаття 3. Законодавство про адміністративне судочинство.....	11
Стаття 4. Визначення термінів.....	11
Стаття 5. Право на звернення до суду та способи судового захисту.....	14
Стаття 6. Верховенство права.....	15
Стаття 7. Джерела права, які застосовуються судом.....	17
Стаття 8. Рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом.....	18
Стаття 9. Змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі.....	19
Стаття 10. Гласність судового процесу.....	20
Стаття 11. Відкритість інформації щодо справи.....	23
Стаття 12. Форми адміністративного судочинства.....	24
Стаття 13. Право на перегляд справи та оскарження судового рішення.....	26
Стаття 14. Обов'язковість судових рішень.....	27
Стаття 15. Мова судочинства та діловодства в адміністративних судах.....	27
Стаття 16. Правнича допомога при вирішенні справ в адміністративному суді.....	28
Стаття 17. Основні положення досудового врегулювання спорів.....	29
Стаття 18. Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система.....	29
Глава 2. Адміністративна юрисдикція.....	32
§ 1. Предметна юрисдикція.....	32
Стаття 19. Справи, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів.....	32
Стаття 20. Розмежування предметної юрисдикції адміністративних судів.....	35
Стаття 21. Розгляд кількох пов'язаних між собою вимог.....	36
§ 2. Інстанційна юрисдикція.....	37
Стаття 22. Суд першої інстанції.....	37
Стаття 23. Суд апеляційної інстанції.....	38
Стаття 24. Суд касаційної інстанції.....	38
§ 3. Територіальна юрисдикція (підсудність).....	39
Стаття 25. Підсудність справ за вибором позивача.....	39
Стаття 26. Підсудність справ за місцем проживання або місцезнаходженням відповідача.....	39
Стаття 27. Виключна підсудність.....	40
Стаття 28. Підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя.....	41
Стаття 29. Передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого.....	41
Стаття 30. Недопустимість спорів про підсудність.....	43
Глава 3. Склад суду. Відводи.....	43
Стаття 31. Визначення складу суду.....	43
Стаття 32. Здійснення адміністративного судочинства суддею одноособово.....	47
Стаття 33. Здійснення адміністративного судочинства колегією суддів.....	47

Стаття 34. Порядок вирішення питань колегією суддів	48
Стаття 35. Незмінність складу суду.....	49
Стаття 36. Підстави для відводу (самовідводу) судді.....	49
Стаття 37. Недопустимість повторної участі судді в розгляді адміністративної справи	50
Стаття 38. Підстави для відводу (самовідводу) секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача	51
Стаття 39. Заява про відвід (самовідвід)	52
Стаття 40. Порядок вирішення заявленого відводу та самовідводу.....	53
Стаття 41. Наслідки відводу (самовідводу) судді	56
<i>Глава 4. Учасники судового процесу</i>	<i>57</i>
<i>§ 1. Учасники справи.....</i>	<i>57</i>
Стаття 42. Склад учасників справи.....	57
Стаття 43. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність.....	57
Стаття 44. Права та обов'язки учасників справи.....	58
Стаття 45. Неприпустимість зловживання процесуальними правами	60
Стаття 46. Сторони.....	61
Стаття 47. Процесуальні права та обов'язки сторін.....	62
Стаття 48. Заміна неналежної сторони.....	63
Стаття 49. Треті особи	64
Стаття 50. Наслідки незалучення у справу третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору.....	66
Стаття 51. Права та обов'язки третіх осіб.....	67
Стаття 52. Процесуальне правонаступництво	67
Стаття 53. Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.....	68
Стаття 54. Процесуальні права органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.....	70
<i>§ 2. Представники</i>	<i>71</i>
Стаття 55. Участь у справі представника.....	71
Стаття 56. Законні представники.....	72
Стаття 57. Особи, які можуть бути представниками	74
Стаття 58. Особи, які не можуть бути представниками	74
Стаття 59. Документи, що підтверджують повноваження представників.....	75
Стаття 60. Повноваження представника в суді	77
<i>§ 3. Інші учасники судового процесу.....</i>	<i>77</i>
Стаття 61. Особи, які є іншими учасниками судового процесу.....	77
Стаття 62. Помічник судді.....	78
Стаття 63. Секретар судового засідання	79
Стаття 64. Судовий розпорядник.....	81
Стаття 65. Свідок.....	83
Стаття 66. Особи, які не можуть бути допитані як свідки.....	84
Стаття 67. Відмова свідка від давання показань на вимогу суду.....	85
Стаття 68. Експерт.....	86
Стаття 69. Експерт з питань права.....	88
Стаття 70. Спеціаліст	89
Стаття 71. Перекладач	90

Глава 5. Докази та доказування	92
§ 1. Основні положення про докази	92
Стаття 72. Поняття доказів	92
Стаття 73. Належність доказів	93
Стаття 74. Допустимість доказів	93
Стаття 75. Достовірність доказів	94
Стаття 76. Достатність доказів	94
Стаття 77. Обов'язок доказування	95
Стаття 78. Підстави звільнення від доказування	97
Стаття 79. Подання доказів	98
Стаття 80. Витребування доказів	100
Стаття 81. Огляд доказів за їх місцезнаходженням	101
Стаття 82. Огляд речових доказів, що швидко псуються	103
Стаття 83. Судові доручення щодо збирання доказів	103
Стаття 84. Виконання судових доручень щодо збирання доказів	104
Стаття 85. Звернення адміністративного суду із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави	105
Стаття 86. Зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги	106
Стаття 87. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів	107
Стаття 88. Виконання судового доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів	108
Стаття 89. Виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України	110
Стаття 90. Оцінка доказів	111
§ 2. Показання свідків	112
Стаття 91. Показання свідка	112
Стаття 92. Виклик свідка	113
Стаття 93. Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників	113
§ 3. Письмові докази	114
Стаття 94. Письмові докази	114
Стаття 95. Повернення оригіналів письмових доказів	115
§ 4. Речові докази	116
Стаття 96. Речові докази	116
Стаття 97. Зберігання речових доказів	116
Стаття 98. Повернення речових доказів	117
§ 5. Електронні докази	117
Стаття 99. Електронні докази	117
Стаття 100. Зберігання та повернення оригіналів електронних доказів	119
§ 6. Висновок експерта	119
Стаття 101. Вимоги до висновку експерта	119
Стаття 102. Призначення експертизи судом	123
Стаття 103. Ухвала про призначення експертизи	124
Стаття 104. Проведення експертизи на замовлення учасників справи	125
Стаття 105. Збирання матеріалів для експертного дослідження	127
Стаття 106. Проведення експертизи	127

Стаття 107. Наслідки ухилення учасника справи від участі в експертизі.....	128
Стаття 108. Оцінка висновку експерта.....	129
Стаття 109. Комісійна експертиза.....	130
Стаття 110. Комплексна експертиза.....	130
Стаття 111. Додаткова і повторна експертизи.....	131
§ 7. Висновок експерта у галузі права.....	131
Стаття 112. Зміст висновку експерта у галузі права.....	131
Стаття 113. Оцінка висновку експерта у галузі права судом.....	132
§ 8. Забезпечення доказів.....	132
Стаття 114. Підстави та порядок забезпечення доказів.....	132
Стаття 115. Способи забезпечення доказів.....	134
Стаття 116. Заява про забезпечення доказів.....	134
Стаття 117. Розгляд заяви про забезпечення доказів.....	135
Глава 6. Процесуальні строки.....	136
Стаття 118. Процесуальні строки.....	136
Стаття 119. Розумність процесуальних строків.....	137
Стаття 120. Обчислення процесуального строку.....	138
Стаття 121. Поновлення та продовження процесуальних строків.....	139
Стаття 122. Строк звернення до адміністративного суду.....	140
Стаття 123. Наслідки пропущення строків звернення до адміністративного суду.....	142
Глава 7. Судові виклики і повідомлення.....	143
Стаття 124. Повістки.....	143
Стаття 125. Зміст повістки.....	144
Стаття 126. Вручення повістки.....	145
Стаття 127. Час вручення повістки.....	147
Стаття 128. Наслідки відмови від одержання повістки.....	148
Стаття 129. Виклик (повідомлення) шляхом надсилання тексту повістки електронною поштою, факсимільним повідомленням (факсом, телефаксом), телефонограмою.....	148
Стаття 130. Виклик (повідомлення) відповідача, третіх осіб, свідків, місце проживання (перебування) яких невідоме.....	149
Стаття 131. Обов'язок повідомити про зміну адреси та причини неприбуття в судове засідання.....	149
Глава 8. Судові витрати.....	150
Стаття 132. Види судових витрат.....	150
Стаття 133. Зменшення розміру судових витрат або звільнення від їх оплати, відстрочення та розстрочення судових витрат.....	151
Стаття 134. Витрати на професійну правничу допомогу.....	151
Стаття 135. Витрати сторін та їхніх представників, що пов'язані із прибуттям до суду.....	153
Стаття 136. Попередня оплата судових витрат.....	153
Стаття 137. Витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертиз.....	154
Стаття 138. Витрати, пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів, вчиненням інших процесуальних дій, підготовкою справи до розгляду.....	156

Стаття 139. Розподіл судових витрат	156
Стаття 140. Розподіл витрат у разі відмови позивача від позову	159
Стаття 141. Судові витрати, пов'язані з примиренням сторін	159
Стаття 142. Повернення судового збору	159
Стаття 143. Рішення щодо судових витрат	160
<i>Глава 9. Заходи процесуального примусу</i>	161
Стаття 144. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу	161
Стаття 145. Види заходів процесуального примусу	162
Стаття 146. Попередження і видалення із залу судового засідання	162
Стаття 147. Тимчасове вилучення доказів для дослідження судом	163
Стаття 148. Привід	164
Стаття 149. Штраф	165
<i>Глава 10. Забезпечення позову</i>	167
Стаття 150. Підстави забезпечення позову	167
Стаття 151. Види забезпечення позову	167
Стаття 152. Зміст і форма заяви про забезпечення позову	170
Стаття 153. Порядок подання заяви про забезпечення позову	171
Стаття 154. Порядок розгляду заяви про забезпечення позову	171
Стаття 155. Заміна одного заходу забезпечення позову іншим	173
Стаття 156. Виконання ухвали про забезпечення позову	173
Стаття 157. Скасування заходів забезпечення позову	174
Стаття 158. Відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову	175
Розділ II ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ	176
<i>Глава 1. Письмові заяви учасників справи</i>	176
§ 1. Заяви по суті справи	176
Стаття 159. Види та зміст заяв по суті справи	176
Стаття 160. Позовна заява	177
Стаття 161. Документи, що додаються до позовної заяви	180
Стаття 162. Відзив на позовну заяву (відзив)	180
Стаття 163. Відповідь на відзив	182
Стаття 164. Заперечення	182
Стаття 165. Пояснення третьої особи щодо позову або відзиву	183
§ 2. Заяви з процесуальних питань	183
Стаття 166. Заяви, клопотання і заперечення	183
Стаття 167. Загальні вимоги до форми та змісту письмової заяви, клопотання, заперечення	184
<i>Глава 2. Відкриття провадження у справі</i>	185
Стаття 168. Пред'явлення позову	185
Стаття 169. Залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви	185
Стаття 170. Відмова у відкритті провадження в адміністративній справі	188
Стаття 171. Відкриття провадження в адміністративній справі	190
Стаття 172. Об'єднання і роз'єднання позовів	194
<i>Глава 3. Підготовче провадження</i>	195
Стаття 173. Завдання та строк підготовчого провадження	195
Стаття 174. Надіслання копії ухвали про відкриття провадження у справі, копії позовної заяви та доданих до неї документів	197

Стаття 175. Подання відзиву	197
Стаття 176. Подання пояснень третіх осіб щодо позову або відзиву	198
Стаття 177. Пред'явлення зустрічного позову	198
Стаття 178. Форма і зміст зустрічної позовної заяви	199
Стаття 179. Мета і строк проведення підготовчого засідання	200
Стаття 180. Підготовче засідання	200
Стаття 181. Порядок проведення підготовчого засідання	201
Стаття 182. Подання відповіді на відзив та заперечення	203
Стаття 183. Судові рішення у підготовчому засіданні	203
<i>Глава 4. Врегулювання спору за участю судді</i>	<i>204</i>
Стаття 184. Підстави проведення врегулювання спору за участю судді	204
Стаття 185. Порядок призначення врегулювання спору за участю судді	205
Стаття 186. Порядок проведення врегулювання спору за участю судді	206
Стаття 187. Строк проведення врегулювання спору за участю судді	208
Стаття 188. Припинення врегулювання спору за участю судді	209
<i>Глава 5. Відмова позивача від позову. Примирення сторін</i>	<i>210</i>
Стаття 189. Відмова від позову та визнання позову	210
Стаття 190. Примирення сторін	211
Стаття 191. Виконання умов примирення	213
<i>Глава 6. Розгляд справи по суті</i>	<i>213</i>
<i>§ 1. Загальні положення</i>	<i>213</i>
Стаття 192. Завдання розгляду справи по суті	213
Стаття 193. Строки розгляду адміністративної справи	214
Стаття 194. Судове засідання	215
Стаття 195. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції	216
Стаття 196. Головуючий у судовому засіданні	218
Стаття 197. Звертання до суду у судовому засіданні	219
Стаття 198. Обов'язки осіб, присутніх у залі судового засідання	219
<i>§ 2. Відкриття розгляду справи по суті</i>	<i>220</i>
Стаття 199. Відкриття судового засідання	220
Стаття 200. Роз'яснення перекладачеві його прав та обов'язків, присяга перекладача	221
Стаття 201. Видалення свідків із зали судового засідання	221
Стаття 202. Встановлення осіб, які прибули у судове засідання, оголошення складу суду і роз'яснення права відводу	222
Стаття 203. Роз'яснення учасникам справи їхніх прав та обов'язків	222
Стаття 204. Розгляд заяв та клопотань	222
Стаття 205. Наслідки неявки в судове засідання учасника справи	223
Стаття 206. Наслідки неявки в судове засідання свідка, експерта, спеціаліста	225
Стаття 207. Роз'яснення прав і обов'язків експерта, присяга експерта	226
Стаття 208. Роз'яснення спеціалісту його прав і обов'язків	227
<i>§ 3. З'ясування обставин справи та дослідження доказів</i>	<i>227</i>
Стаття 209. Вступне слово учасників справи	227
Стаття 210. Порядок з'ясування обставин справи та дослідження доказів	228
Стаття 211. Дослідження доказів	229
Стаття 212. Порядок допиту свідків	230
Стаття 213. Використання свідком письмових записів	231

Стаття 214. Порядок допиту малолітніх і неповнолітніх свідків.....	232
Стаття 215. Оголошення показань свідків	232
Стаття 216. Допит сторін, третіх осіб, їхніх представників як свідків.....	233
Стаття 217. Дослідження письмових доказів.....	233
Стаття 218. Оголошення та дослідження змісту особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції	234
Стаття 219. Дослідження речових та електронних доказів	235
Стаття 220. Відтворення звукозапису, демонстрація відеозапису і їх дослідження	236
Стаття 221. Дослідження висновку експерта.....	236
Стаття 222. Консультації та роз'яснення спеціаліста	237
Стаття 223. Відкладення розгляду справи або перерва в судовому засіданні.....	237
Стаття 224. Закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами	239
<i>§ 4. Судові дебати та ухвалення рішення</i>	<i>239</i>
Стаття 225. Судові дебати	239
Стаття 226. Повернення до з'ясування обставин у справі.....	240
Стаття 227. Вихід суду для ухвалення рішення	241
Стаття 228. Таємниця нарадчої кімнати.....	241
<i>Глава 7. Фіксування судового процесу</i>	<i>242</i>
Стаття 229. Фіксування судового засідання технічними засобами	242
Стаття 230. Ведення протоколу судового засідання.....	243
Стаття 231. Зауваження щодо технічного запису і протоколу судового засідання.....	244
Стаття 232. Відтворення та копіювання технічного запису судового засідання.....	244
Стаття 233. Складення протоколу про вчинення окремої процесуальної дії	245
Стаття 234. Зміст протоколу про вчинення окремої процесуальної дії	245
Стаття 235. Зауваження до протоколу вчинення окремої процесуальної дії.....	246
<i>Глава 8. Зупинення і закриття провадження у справі. Залишення позову без розгляду.....</i>	<i>247</i>
Стаття 236. Зупинення провадження у справі	247
Стаття 237. Поновлення провадження у справі.....	249
Стаття 238. Закриття провадження у справі	249
Стаття 239. Наслідки закриття провадження у справі	251
Стаття 240. Залишення позову без розгляду.....	252
<i>Глава 9. Судові рішення.....</i>	<i>253</i>
Стаття 241. Види судових рішень.....	253
Стаття 242. Законність і обґрунтованість судового рішення	254
Стаття 243. Порядок ухвалення судових рішень.....	255
Стаття 244. Питання, які вирішує суд при ухваленні рішення	257
Стаття 245. Повноваження суду при вирішенні справи	257
Стаття 246. Зміст рішення	259
Стаття 247. Рішення щодо частини позовних вимог	261
Стаття 248. Зміст ухвали	262
Стаття 249. Окремі ухвали суду.....	262
Стаття 250. Проголошення судового рішення.....	264
Стаття 251. Вручення судового рішення.....	265

Стаття 252. Додаткове судове рішення	267
Стаття 253. Виправлення описок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні	268
Стаття 254. Роз'яснення судового рішення	268
Стаття 255. Набрання рішенням суду законної сили	269
Стаття 256. Набрання ухвалою законної сили	270
<i>Глава 10. Розгляд справ за правилами спрощеного позовного провадження</i>	270
Стаття 257. Справи, що розглядаються за правилами спрощеного позовного провадження	270
Стаття 258. Строк розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження	272
Стаття 259. Клопотання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження	272
Стаття 260. Вирішення питання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження	273
Стаття 261. Особливості подання заяв по суті справи у спрощеному позовному провадженні	274
Стаття 262. Особливості розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження	274
Стаття 263. Особливості розгляду окремих категорій справ незначної складності	276
<i>Глава 11. Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ</i>	277
<i>§ 1. Розгляд окремих категорій складних справ</i>	277
Стаття 264. Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень	277
Стаття 265. Наслідки визнання нормативно-правового акта протиправним та нечинним	280
Стаття 266. Особливості провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України	281
Стаття 267. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності	283
<i>§ 2. Розгляд окремих категорій термінових адміністративних справ</i>	284
Стаття 268. Особливості повідомлення учасників справи про дату, час та місце розгляду окремих категорій адміністративних справ	284
Стаття 269. Особливості подання заяв по суті справи в окремих категоріях адміністративних справ	286
Стаття 270. Особливості обчислення процесуальних строків в окремих категоріях адміністративних справ	287
Стаття 271. Особливості проголошення та вручення судових рішень в окремих категоріях адміністративних справ	287
Стаття 272. Особливості апеляційного та касаційного оскарження судових рішень в окремих категоріях адміністративних справ	288

Стаття 273. Особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій, комісій з референдуму, членів цих комісій	289
Стаття 274. Особливості провадження у справах щодо уточнення списку виборців.....	291
Стаття 275. Особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, які порушують законодавство про вибори та референдум.....	292
Стаття 276. Особливості провадження у справах щодо оскарження дій або бездіяльності кандидатів, їхніх довірених осіб, партії (блоку), місцевої організації партії, їхніх посадових осіб та уповноважених осіб, ініціативних груп референдуму, інших суб'єктів ініціювання референдуму, офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу	294
Стаття 277. Особливості провадження у справах, пов'язаних із виборами Президента України	295
Стаття 278. Особливості судових рішень за наслідками розгляду справ, пов'язаних з виборчим процесом чи референдумом, та їх оскарження	298
Стаття 279. Особливості здійснення представництва у справах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму	299
Стаття 280. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань	300
Стаття 281. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань	303
Стаття 282. Особливості провадження у справах щодо гарантованого забезпечення потреб оборони	304
Стаття 283. Особливості провадження у справах за зверненням податкових та митних органів	305
Стаття 284. Особливості провадження у справах за зверненням Служби безпеки України щодо накладення арешту на активи, що пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, зняття арешту з таких активів та надання доступу до них	308
Стаття 285. Особливості провадження у справах про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності	310
Стаття 286. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності	313
Стаття 287. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця.....	314

Стаття 288. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України.....	315
Стаття 289. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання іноземців або осіб без громадянства	316
§ 3. Розгляд типових та зразкових справ	321
Стаття 290. Особливості провадження у зразковій справі	321
Стаття 291. Особливості провадження у типовій справі	323
Розділ III ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ.....	324
Глава I. Апеляційне провадження	324
§ 1. Апеляційна скарга	324
Стаття 292. Суд апеляційної інстанції.....	324
Стаття 293. Право на апеляційне оскарження	324
Стаття 294. Ухвали, на які можуть бути подані апеляційні скарги окремо від рішення суду	325
Стаття 295. Строк на апеляційне оскарження	327
Стаття 296. Форма та зміст апеляційної скарги	327
Стаття 297. Порядок подання апеляційної скарги	329
§ 2. Відкриття апеляційного провадження	329
Стаття 298. Залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги судом апеляційної інстанції	329
Стаття 299. Відмова у відкритті апеляційного провадження.....	330
Стаття 300. Відкриття апеляційного провадження	331
Стаття 301. Надсилання копій апеляційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи	332
Стаття 302. Приєднання до апеляційної скарги	332
Стаття 303. Доповнення, зміна, відкликання апеляційної скарги чи відмова від неї.....	333
Стаття 304. Відзив на апеляційну скаргу	334
Стаття 305. Закриття апеляційного провадження	335
§ 3. Апеляційний розгляд	336
Стаття 306. Підготовка справи до апеляційного розгляду	336
Стаття 307. Призначення справи до розгляду в суді апеляційної інстанції.....	337
Стаття 308. Межі перегляду судом апеляційної інстанції.....	337
Стаття 309. Строк розгляду апеляційної скарги.....	338
Стаття 310. Апеляційний розгляд справи у судовому засіданні.....	339
Стаття 311. Апеляційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами.....	339
Стаття 312. Порядок розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції.....	340
Стаття 313. Наслідки неявки в судове засідання учасників справи	341
Стаття 314. Відмова позивача від позову, примирення сторін під час апеляційного провадження.....	342
Стаття 315. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на судові рішення	342
Стаття 316. Підстави для залишення апеляційної скарги без задоволення, а судового рішення – без змін.....	343

Стаття 317. Підстави для скасування судового рішення повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення.....	343
Стаття 318. Підстави для скасування рішення суду і направлення справи для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю	345
Стаття 319. Підстави для скасування рішення повністю або частково з закриттям провадження у справі або залишенням позовної заяви без розгляду у відповідній частині.....	346
Стаття 320. Підстави для скасування ухвали суду, яка перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції.....	346
Стаття 321. Судові рішення суду апеляційної інстанції.....	347
Стаття 322. Зміст постанови суду апеляційної інстанції.....	348
Стаття 323. Порядок розгляду апеляційної скарги, що надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи	349
Стаття 324. Окрема ухвала суду апеляційної інстанції	350
Стаття 325. Набрання судовими рішеннями суду апеляційної інстанції законної сили	350
Стаття 326. Повернення адміністративної справи	350
<i>Глава 2. Касаційне провадження</i>	<i>351</i>
<i>§ 1. Касаційна скарга.....</i>	<i>351</i>
Стаття 327. Суд касаційної інстанції.....	351
Стаття 328. Право на касаційне оскарження	351
Стаття 329. Строк на касаційне оскарження.....	353
Стаття 330. Форма і зміст касаційної скарги	353
Стаття 331. Порядок подання касаційної скарги.....	355
<i>§ 2. Відкриття касаційного провадження</i>	<i>355</i>
Стаття 332. Залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги.....	355
Стаття 333. Відмова у відкритті касаційного провадження	356
Стаття 334. Відкриття касаційного провадження	358
Стаття 335. Надіслання копій касаційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи	359
Стаття 336. Приєднання до касаційної скарги.....	359
Стаття 337. Доповнення, зміна, відкликання касаційної скарги чи відмова від неї.....	359
Стаття 338. Відзив на касаційну скаргу	360
Стаття 339. Закриття касаційного провадження.....	360
<i>§ 3. Касаційний розгляд</i>	<i>361</i>
Стаття 340. Підготовка справи до касаційного розгляду	361
Стаття 341. Межі перегляду судом касаційної інстанції.....	362
Стаття 342. Строк розгляду касаційної скарги	363
Стаття 343. Попередній розгляд справи.....	364
Стаття 344. Касаційний розгляд справи у судовому засіданні	365
Стаття 345. Касаційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами	366

Стаття 346. Підстави для передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду	366
Стаття 347. Порядок передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду.....	368
Стаття 348. Відмова позивача від позову, примирення сторін під час касаційного провадження	369
Стаття 349. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги.....	370
Стаття 350. Підстави для залишення касаційної скарги без задоволення, а судових рішень – без змін	371
Стаття 351. Підстави для скасування судових рішень повністю або частково і ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення	372
Стаття 352. Підстави для скасування судового рішення суду апеляційної інстанції повністю або частково та залишення в силі судового рішення суду першої інстанції у відповідній частині.....	372
Стаття 353. Підстави для скасування судових рішень з направленням справи для продовження розгляду або на новий розгляд	373
Стаття 354. Підстави для скасування рішення повністю або частково із закриттям провадження в справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині.....	375
Стаття 355. Судові рішення суду касаційної інстанції та порядок їх прийняття	376
Стаття 356. Зміст постанови суду касаційної інстанції	377
Стаття 357. Порядок розгляду касаційної скарги, що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи.....	378
Стаття 358. Окрема ухвала суду касаційної інстанції.....	379
Стаття 359. Набрання судовими рішеннями суду касаційної інстанції законної сили	380
Стаття 360. Повернення адміністративної справи	380
<i>Глава 3. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами</i>	<i>380</i>
Стаття 361. Підстави перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами	380
Стаття 362. Право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами	383
Стаття 363. Порядок і строк подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.....	383
Стаття 364. Форма та зміст заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.....	384
Стаття 365. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.....	386
Стаття 366. Відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами.....	386
Стаття 367. Відмова від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та її наслідки	387
Стаття 368. Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.....	388

Стаття 369. Судове рішення за наслідками провадження за нововиявленими або виключними обставинами	390
Розділ IV ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ.....	391
Стаття 370. Обов'язковість судових рішень	391
Стаття 371. Судові рішення, які виконуються негайно	391
Стаття 372. Порядок виконання судових рішень в адміністративних справах	393
Стаття 373. Звернення судових рішень в адміністративних справах до виконання	394
Стаття 374. Виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню	396
Стаття 375. Зупинення виконання судового рішення	397
Стаття 376. Поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання	398
Стаття 377. Примирення сторін у процесі виконання	398
Стаття 378. Відстрочення і розстрочення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення	399
Стаття 379. Заміна сторони виконавчого провадження	401
Стаття 380. Поворот виконання судових рішень	402
Стаття 381. Особливості повороту виконання в окремих категоріях адміністративних справ	404
Стаття 382. Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах	404
Стаття 383. Визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень – відповідачем на виконання рішення суду	405
Розділ V ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНОГО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ	406
Стаття 384. Порядок відновлення втраченого судового провадження в адміністративній справі	406
Стаття 385. Особи, які мають право звертатися до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження	407
Стаття 386. Підсудність заяви про відновлення втраченого судового провадження	407
Стаття 387. Форма та зміст заяви про відновлення втраченого судового провадження	407
Стаття 388. Наслідки недодержання вимог до змісту та форми заяви про відновлення втраченого судового провадження, залишення заяви без розгляду чи відмова у відкритті провадження за заявою	408
Стаття 389. Розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження	409
Стаття 390. Ухвала суду за наслідками розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження	411
Стаття 391. Звільнення заявника від судових витрат	411
Розділ VI ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ	412
Розділ VII ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ	412

НАУКОВО-ПРАКТИЧНЕ
ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР
КОДЕКСУ
АДМІНІСТРАТИВНОГО
СУДОЧИНСТВА
УКРАЇНИ

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, заслуженого юриста України
Журавльова Дмитра Володимировича*

СТАНОМ НА 22 КВІТНЯ 2020 РОКУ

Підписано до друку 22.04.2020. Формат 70x100 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 35,15.

ТОВ «Видавничий дім «Професіонал»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 1533